

ԱՍԻԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ԿՈՂՄԻՑ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՎՈՂ
**ԶՐԱՄԱՏԱԿԱՐԱՐՄԱՆ ԵՎ ԶՐԱՀԵՌԱՑՄԱՆ
 ՍԵԿՏՈՐԻ ԾՐԱԳԻՐ –
 ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄ**

Հանձնման ամսաթիվ – 2013

ԵՆԹԱԾՐԱԳԻՐ II –

ԱՐԱՐԱՏԻ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԻ ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԵՐԻ
 ԶՐԱՄԱՏԱԿԱՐԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄ

L2860-ICB-1-02/2

Գառնի - Երասխ, Գառնի - Զոդ արտաքին ջրատարների
 վերակառուցում, Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան,
 Բերքանուշ, Դալար, Մրգավան, Շահումյան, Դիմիտրով գյուղեր

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՊԼԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	4
2. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐ	5
2.1. Ջրամատակարարման գոյություն ունեցող համակարգերի նկարագրություն	5
2.2. Առաջարկվող վերականգնման աշխատանքների նկարագրություն.....	6
3. ԵԼԱԿԵՏԱՅԻՆ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.....	8
3.1. Արարատի մարզի Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան, Բերքանուշ, Դալար, Մրգավան, Շահունյան, Դիմիտրով գյուղական համայնքների աշխարհագրական դիրքը և կլիման.....	8
3.2. Կենսաբազմազանություն.....	9
4. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.....	10
5. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԵՂՄԱՑՆՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ.....	11
6. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐ.....	13
7. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՊԼԱՆ	15
Հավելված Ա	16
Հավելված Բ	19

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ՀՀ ԲՆ - Հայաստանի Հանրապետության Բնապահպանության Նախարարություն

ՀՀ ԱՆ - Հայաստանի Հանրապետության Առողջապահության նախարարություն

ՀՀ ՏԿՆ - Հայաստանի Հանրապետության Տրանսպորտի Կապի Նախարարություն

ՀՀ ՄՆ - Հայաստանի Հանրապետության Մշակույթի Նախարարություն

ՀՁ - Համատեղ Ձեռնարկություն

ՏԻՄ – Տեղական Ինքակառավարման Մարմիններ

ՇՄԱԳ - Շրջակա միջավայրի ազդեցության գնահատում

ՀԶԿ/ԱԶԲ ԾԿԳ - Հայջրմոջղկոյուղի/ Ասիական Ջարգացման Բանկի Ծրագրի Կառավարման

Գրասենյակ

ՇՄԿՊ- Շրջակա միջավայրի կառավարման պլան

ՇՄՆՁ - Շրջակա միջավայրի նախնական զննություն

ԱՆ - Աշխատանքային նախագիծ

Ըստ ԱԶԲ Շրջակա միջավայրի քաղաքականության (նոյեմբեր, 2002թ.) ենթաօրագիրը դասվում է B կարգի՝ որը լիարժեք /լայնածավալ ՇՄԱԳ չի պահանջում: Ենթաօրագիրը չի պահանջում նաև Բնապահպանական փորձաքննության եզրակացություն՝ ըստ ՀՀ-ում գործող օրենսդրության՝ ՀՀ Օրենք Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության մասին (20 նոյեմբեր 1995թ.) և ՀՀ Կառավարության որոշում Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության ենթակա նախատեսվող գործունեությունների սահմանային չափերի մասին (N-193, 30 մարտի 1999թ.):

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Սույն հաշվետվությունը մշակված է ՀՀ Արարատի մարզի Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան, Բերքանուշ, Դալար, Մրգավան, Շահունյան, Դիմիտրով գյուղերի ջրամատակարարման համակարգերի բարելավման ենթաօրագրի համար, որոնց նախագծումը կատարվել է ՀԳՇՆ և ՋԻՆՋ ՍՊԸ-ների ՀՁ-ի կողմից: Ջրամատակարարման համակարգերի վերականգնումը ներառում է ջրամատակարարման բաշխիչ ցանցերի վերականգնման և վերանորոգման, նոր ջրագծերի, կարգավորիչ և ջրաչափական հանգույցների կառուցման աշխատանքներ:

Այդ աշխատանքների իրականացման արդյունքում շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցություններ կարող են առաջանալ շինարարական աշխատանքների իրականացման, ջրամատակարարման համակարգերի հետագա շահագործման և պահպանման գործընթացներում:

Շինարարական աշխատանքների իրականացման ընթացքում շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցությունները կլինեն փոքրածավալ և կկրեն ժամանակավոր բնույթ: Այդ ազդեցությունները կարող են ներառել՝ բուսականության հատումը, հողի էրոզիան, օդի աղտոտումը, ինչպես նաև հողային ու ջրային ռեսուրսների աղտոտումը՝ քսայուղերով, քլորի միացություններով, կենցաղային և շինարարական աղբով:

Շահագործման փուլում շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցությունները նվազում են և պայմանավորված կլինեն հիմնականում շահագործման կանոնների ոչ պատշաճ իրականացումով:

Բարելավման աշխատանքների իրականացման արդյունքում շրջակա միջավայրի վրա դրական ազդեցությունը պայմանավորման կլինի ջրային ռեսուրսների պահպանությամբ, ինչպես նաև ավելի արդյունավետ և կայուն օգտագործմամբ:

Ջրամատակարարման համակարգերի բարելավման սոցիալական և տնտեսական ազդեցությունները իրենց բնույթով կլինեն երկարատև, մեծ մասամբ դրական և կներառեն՝ խմելու, ոռոգման և կոյուղու կեղտաջրերի խառնման բացառում, ջրերի աղտոտման վտանգի նվազում, խմելու ջրում վարակիչ հիվանդությունների հարուցիչների ներթափանցման կանխում և բացառում, բնակչությանը ջրամատակարարման տևողության ավելացում, կայուն ջրօգտագործման ապահովում, ջրի արդյունավետ սպառում:

ՇՄԿՊ Գլուխ 5-ում բերվում են ջրամատակարարման համակարգերի բարելավման օրագրի իրականացման տարբեր փուլերում հնարավոր բացասական ազդեցությունների և անհրաժեշտ մեղմացնող միջոցառումների նկարագրությունները:

- *Նախագծային փուլում*

Ջրային համակարգերի նախագծային աշխատանքները կատարվել են և ՀԳՇՆ և ՋԻՆՋ ՍՊԸ-ների ՀՁ-ի կողմից, որն ընտրվել է որպես ԱԶԲ «Ջրամատակարարման և ջրահեռացման սեկտորի օրագրի՝ լրացուցիչ ֆինանսավորման» նախագծային, շինարարության հսկողության և հանրային իրազեկման ծառայությունների մատուցման խորհրդատու: ՇՄԿՊ-ը ներառում է ՝ տվյալ փաթեթի մեջ նարառված համայնքների կլիմայական պայմանների, ռելիեֆի, բնահողի

տեսակների, ջրաբանության և կենսաբազմազանության վերաբերյալ հողվածներ, ՀՀ ԲՆ և այլ նախարարություններից անհրաժեշտ թույլտվություններ ձեռք բերման վերաբերյալ պահանջներ, ինչպես նաև ենթաճորագրի իրականացման կողմերի պարտականությունները իրականացման բոլոր փուլերում: Նախագծային փաստաթղթերում ընդգրկված են համապատասխան բնապահպանական ու սոցիալական հողվածներ և սույն ենթաճորագրի ՇՄԿՊ-ի առանձին աղյուսակ: Նախագծի խորհրդատուն պարտավոր է հետևել ՀՀ բնապահպանական և սոցիալական օրենսդրության համապատասխան դրույթներին, ինչպես նաև ԱԶԲ ուղեցույցների ու ռազմավարությունների պահանջներին:

- *Շինարարության փուլում*

Շինարարության փուլում շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցությունը նվազեցնելու նպատակով ՇՄԿՊ-ի մեջ ներառված է առանձին աղյուսակ, որտեղ ներկայացված են պահանջվող մեղմացնող միջոցառումների ցանկը (ՀԱՎԵԼՎԱԾ Ա):

Շինարարության կապալառուն պետք է խիստ հետևի և ապահովի ՇՄԿՊ-ի մեջ ներառված շրջակա միջավայրի ազդեցությունը մեղմացնող միջոցառումների կատարմանը:

- *Շահագործման փուլում՝*

Շահագործումը պետք է իրականացվի՝ համաձայն ջրամատակարարման համակարգի շահագործման կանոնների ու նորմերի:

2. ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐ

2.1. Ջրամատակարարման գոյություն ունեցող համակարգերի նկարագրություն

Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան, Բերքանուշ, Դալար, Մրգավան, Շահունյան, Դիմիտրով գյուղական համայնքների ջրամատակարարման բաշխիչ ցանցերի ընդհանուր երկարությունը մոտ 84.7կմ է: Համայնքների ջրամատակարարման համակարգերը սնվում են 2 խումբ՝ «Գառնու» և «Ջերմանիսի» աղբյուրներից:

Աղբյուրներից ներքև կառուցված քլորակայանի տարածքից սկիզբ են առնում «Գառնի Ջող» Մ400 և «Գառնի Երասխ» Մ700 տրամագծերով ջրատարները, որոնք մինչև նշված բնակավայրերին հասնելը, մատակարարում են նաև Արտաշատի և Արարատի մարզի մի շարք բնակավայրեր:

Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան, Բերքանուշ, Դալար, Մրգավան, Դիմիտրով գյուղերի ջրամատակարարումն իրականացվում է «Գառնի Երասխ» ջրատարից սնվող Արևշատ գյուղի 3 x 2000մ³ տարողությամբ ՕԿՋ-ներից: ՕԿՋ-ներից իջնող Մ325 պողպատե ջրատարը Դիմիտրով գյուղի մոտ բաժանվում է 2 ճյուղի՝ Մ325 պողպատե և Մ400 թուջե ջրատարների: Երկու ջրատարներն էլ անցնում են գյուղերի տարածքներով:

Շահունյան գյուղի ջրամատակարարումն իրականացվում է «Գառնի Ջող» ջրատարից սնվող Քաղցրաշենի 2 x 2000մ³ տարողությամբ ՕԿՋ-ներից, որտեղից Մ325 տրամագծի պողպատե խողովակով ջուրը հասնում է գյուղ: Գյուղի սկզբում՝ ջրատարի վրա, տեղադրված են 3 ջրամատակարարման կարգավորիչ հորեր:

Բնակավայրերում ջրամատակարարումն իրականացվում է ոչ բարվոք վիճակում գտնվող ջրամատակարարման ցանցերի միջոցով: Ներքին ցանցն ամբողջությամբ կառուցված է պողպատե խողովակներից, որոնք գտնվում են վթարային վիճակում: Բնակավայրերի բաշխիչ ցանցերի մեծ մասը քայքայված է, առկա են մեծ հոսակորուստներ՝ 75-80%: Համակարգում ջրի սպառման հաշվառումը լիարժեք չի կատարվում:

Վերջին տարիներին Մասիս, Բուրաստան, Շահունյան, Դալար, Մրգավան և Դիմիտրով համայնքների սեփական միջոցների հաշվին իրականացվել են վերանորոգման

աշխատանքներ, մասնավորապես ներքին ցանցի ջրագծերի վթարային հատվածներ վերակառուցվել են պոլիէթիլենե խողովակներով:

2.2. Առաջարկվող վերականգնման աշխատանքների նկարագրություն

Այս ենթաժրագրի նպատակն է՝ վերակառուցել Գառնի - Երասխ, Գառնի - Ջող արտաքին ջրատարները և վերականգնել Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան, Բերքանուշ, Դալար, Մրգավան, Շահունյան, Դիմիտրով բնակավայրերի ջրամատակարարման համակարգերը՝ ապահովելով գյուղական համայնքների բնակչությանը անվտանգ խմելու ջրով և բարելավել ջրի բաշխման ու հաշվառման համակարգերը:

Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան, Բերքանուշ, Դալար, Մրգավան, Շահունյան, Դիմիտրով գյուղերում բնակչության թիվը 01.01.2012թ. դրությամբ ընդհանուր կազմում է 22831 մարդ: Բաժանորդների ընդհանուր թիվը գյուղական համայնքներում կազմում է 5264:

Հաշվի առնելով հեռանկարային զարգացման աճը մինչև 2040թ, 0.43% տարեկան աճի հաշվարկով՝ գյուղական համայնքների բնակչությունը կկազմի 25719 մարդ:

Բնակավայրերի համար, հաշվի առնելով նաև հոսակորուստները միջին օրական ջրապահանաջի նորման, ընդունվել է 200լ/օր մարդ ջրաքանակը:

Գյուղական համայնքների առավելագույն օրվա ջրապահանջի միջին ժամային ելքը կազմում է $Q_{միջ.ժամ} = 260լ/վրկ$:

Հիմք ընդունելով նախնական նախագծում կատարված տեխնիկա-տնտեսական հաշվարկները և հիմնավորումները, աշխատանքային նախագծով ջրամատակարարման բարելավման համար մշակվել են բաշխիչ ցանցի վերակառուցման աշխատանքներ:

Գառնի - Երասխ, Գառնի - Ջող արտաքին ջրատարների վերակառուցման և Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան, Բերքանուշ, Դալար, Մրգավան, Շահունյան, Դիմիտրով գյուղական համայնքների ջրամատակարարման համակարգի բարելավման համար սույն աշխատանքային նախագծով նախատեսված են հետևյալ աշխատանքները:

- de300-de600 տրամագծերի պողպատե խողովակներով ջրամատակարարման Արտաքին ցանցի վերակառուցում, լվացում, ախտահանում՝ 1482 գծմ
- de50-de200 տրամագծերի պոլիէթիլենե ջրագծերի կառուցում՝ 50977 գծմ
- Փականային հանգույցների կառուցում՝ 77 կոմպլ
- Անհատական տների մուտքագծերի կառուցում՝ 31680 գծմ
- Անհատական տների ջրաչափական հանգույցների կառուցում՝ 3056 կոմպլ

Նախախատեսված աշխատանքների խոշորացված ցուցանիշները ենթաժրագրում ընդգրկված գյուղական համայնքների համար բերված են աղյուսակ 1-ում:

Աշխատանքների անվանումը	Չ/Մ	գ. Սախիս	գ. Բուրաստան	գ. Ազատական	գ. Բաղրամյան	գ. Բեյքանուշ	գ. Դալար	գ. Սիգավան	գ. Շահունյան	գ. Դիմիտրով	Գառնի- Երասխ	Գառնի - Ջող	Ընդամենը
de50-de200 տրամագծերի պոլիէթիլենե խողովակներով ջրամատակարարման ներքին ցանցի վերակառուցում,	գծմ	3330	5057	9897	3628	4628	956	2050	10343	11088	-	-	50977
նույնի փորձարկում,լվացում,ախտահանում,	գծկմ	3.33	5.06	9.9	3.63	4.63	0.96	2.05	10.34	11.1	-	-	51.0
Փականային հանգույցների կառուցում	կոմպլ	7	8	10	4	6	1	5	21	15	-	-	77
Անհատական տների մուտքագծերի կառուցում	գծմ	1880	4005	5235	3195	3825	1500	1710	5600	4730	-	-	31680
Անհատական տների ջրաչափական հանգույցների կառուցում	կոմպլ	188	393	504	300	365	150	162	551	443	-	-	3056
de300-de600 տրամագծերի պողպատե խողովակներով ջրամատակարարման Արտաքին ցանցի վերակառուցում, լվացում ախտահանում,	գծմ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	363	1119	1482
Բազմաբնակարան և հասարակական շենքերի մուտքագծերի փոխարինում	հատ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Ըստ Պատվիրատուի, Խորհրդատուի և գյուղական համայնքների միջև ձեռք բերված համաձայնության, անկախ տվյալ փողոցով անցնող ջրագծի տրամագծի և նշանակության, շինարարության ավարտին անհրաժեշտ է իրականացնել հետևյալ աշխատանքները.

1. Բարեկարգ վիճակում գտնվող ասֆալտբետոնե ծածկույթներով բանուկ փողոցներում վերականգնել ասֆալտբետոնե ծածկույթը՝ նույն որակով,

2. Քայքայված և կիսաքանդ վիճակում գտնվող ասֆալտբետոնե ծածկույթներով փողոցներում խրամուղիների ետլիցքի, ապա 10-15սմ հաստությամբ խճի շերտի իրականացում՝ տոփանումով:

3. ԵԼԱԿԵՏԱՅԻՆ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

3.1 ՀՀ Արարատի մարզի Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան, Բերքանուշ, Դալար, Մրգավան, Շահումյան գյուղական համայնքների աշխարհագրական դիրքը և կլիման

ՀՀ Արարատի մարզի դիտարկվող տարածքը գտնվում է Արարատյան կիսաանապատային, լեռնահարթավայրային լանդշաֆտային գոտու՝ միջին և ցածրադիր բարձրության ալիքավոր, դարավանդավորված հարթության վրա: Ենթածրագրի շրջանակներում ընդգրկված բնակավայրերը մարզկենտրոն Արտաշատ քաղաքից գտնվում են 3-7կմ հեռավորության վրա՝ դեպի հյուսիս-արևմուտք, իսկ Երևան քաղաքից՝ 25կմ հարավ-արևմուտք:

Տարածաշրջանը բնութագրվում է տաք, շոգ ամառով և ցուրտ անհողմային ձմեռով, որտեղ հուլիսի միջին ամսական ջերմաստիճանը 21°C է, իսկ հունվարի միջին ջերմաստիճանը՝ 0°C-ից –մինչև 5°C: Օդի բացարձակ առավելագույն ջերմաստիճանը 42°C է, իսկ բացարձակ նվազագույնը՝ -30°C է: Մթնոլորտային տեղումների միջին տարեկան քանակը կազմում է 238-348 մմ է, իսկ հարաբերական խոնավությունը՝ 35%: Ձյան ծածկույթի հաստությունը հասնում է 36 սմ, ճնշումը՝ 50 կգ/մ²: Գրունտի սառեցման խորությունը 0.43 մետր է՝ կախված բացարձակ բարձրությունից: Տարածաշրջանում գերակշռում են 0.8 մ/վրկ արագությամբ՝ արևմտյան և հյուսիս-արևմտյան ուղղության քամիները:

Արարատի մարզի ուսումնասիրվող տարածքը գտնվում է Արարատյան դաշտավայրի կենտրոնական գոտու միջինարաքսյան գոգավորությունում: Ալյուվիալ և լճային նստվածքների վրա՝ կուտակումային, նստվածքային և բերվածքային ապարներով ձևավորվել է տարածքի թույլ թեքությամբ ռելիեֆը:

Գեոմորֆոլոգիական տեսակետից տարածքը ներկայացնում է ցածր լեռներ, սարավանդներ և նախալեռներ՝ էրոզիոն մասնատված ռելիեֆով և բնորոշվում է կարբոնատային, նստվածքահրաբխածին ապարների թույլ ծալքավոր հիմքով:

Էկզոգեն երկրաբանական երևույթներից տարածքում առկա են մակերեսային էրոզիան, մթնոլորտային տեղումներից մշտական և ժամանակավոր հոսքերի ձորակներում՝ հունափոխում և հունախորացում, տեխնածին երևույթներ և այլն:

Բնակավայրերի բնակելի տարածքները գտնվում են 830-900մ նիշերի սահմաններում:

3.2 Կենսաբազմազանություն

Հողային տիպերը ներկայացված են ժամանակակից հունային և լճաալյուվիալ նստվածքների վրա ձևավորված՝ աղուտ-ալկալի մարգագետնային և ոռոգելի մարգագետնային գորշ, մեծ մասամբ խորքային ալկալիացած կամ աղակալած հողերով: Տարածաշրջանի հողերը հիմնականում օգտագործվում են գյուղատնտեսության մեջ:

Երկրաբանական կառուցվածքին մասնակցում են վերին պլիոցեն-պլեյստոցենի լճային, գետային, հեղեղատային նստվածքներ, վերին եոցենի բազալտներ, անդեզիտներ, տուֆավազաքարեր, կավեր, մերգելներ և ստորին եոցենի թերթավոր կրաքարեր, բազալտների լավային հոսքեր: Մերձարաքսյան գոգավորություններում տարածված են նաև կավային հզոր շերտերը, որոնց ծածկում են ժամանակակից լճա-ալյուվիալ-պրոլյուվիալ առաջացումները՝ տարբեր հզորություններով:

Շրջանը սնող խոշոր ջրային զարկերակը Արաքս գետն է՝ իր Մեծամոր, Ազատ վտակներով: Հիդրոերկրաբանական տեսակետից տարածքը հարուստ է գրունտային ջրերով: Գրունտային ջրերի հորիզոնի համար ջրակայուն են ծառայում կավերը, որոնք տեղադրված են գետային և լճային ջրատար նստվածքների վրա: Դրանք հանդիպում են տարբեր խորությունների վրա՝ սկսած 0-5-ից 100 և ավելի մետր խորություններում: Առանձին տեղամասերում գրունտային ջրերը առաջացնում են ճահճացում և աղուտացում:

Ֆիզիկա-երկրաբանական նեգատիվ երևույթները տարածքում բացակայում են:

Տարածաշրջանն ունի 0.3-0.4g արագացում և գտնվում է 9 բալ երկրաշարժերի հնարավոր ուժգնության շրջանում:

Բուսական աշխարհ Ուսումնասիրվող տարածքը բուսաաշխարհագրական տեսակետից պատկանում է Երևանի ֆլորիստիկ շրջանին, որտեղ յուրահատուկ են կիսաանապատային և անապատային բուսականությունը:

Տարածքի բնական բուսածածկը ներկայացված է հիմնականում կիսաանապատային բուսականությամբ՝ օշինդրա-էֆենդրային մասնակցությամբ, որոնցից որպես դոմինանտ հանդիսանում են /*Artemisia fragrans* Willd, *Kochia prostrata*, *Schrad Aegilops* և այլն/:

Տարածքում առկա է ջրային և ջրամերձ բուսականություն, որը դրենաժային առումների և արհեստական ջրավազանային համակարգերի ստեղծման արդյունք է: Տեսակային բազմազանության առումով տարածքին բնորոշ են Վարդագոգիների - *Rosaceae*, Հացագոգիների - *Poaceae*, Բարդածողկավորների - *Asteraceae*, Լոբագոգիների - *Fabaceae*, Մատիտեղագոգիների - *Polygonaceae* և Խաչածողկավորների - *Brassicaceae* ընտանիքները: Ծառերը բացակայում են, որը հավանաբար պայմանավորված է գրունտային աղի ջրերի մոտիկությամբ և օդի չորությամբ:

Դիտարկվող տարածքում պահպանության կարիք ունեցող բուսատեսակներից են՝ իշակաթնուկ Վեդու- *Euphorbia vedita*, Խնկեղեգ ճահճային- *Acorus calamus* L., Պատատուկ փոփոխական-*Convolvulus commutatus* Boiss, Կաթնուկ Թախտաջյանի-*Lactuca Takhtadzani* Sosn, Գազ տարօրինակ- *Astragalus paradoxus* և այլն:

Հայաստանի Հանրապետության Բույսերի Կարմիր գրքում (2010) որպես վտանգված (EN) տեսակներ տարածքում հանդիպում են՝ օշան Թամամջյանի (*SALSOLA TAMAMSCHJANAE*) կարմրան ութառեջանի (*TANARIX OCTANDRA*) խավրժիլ հաղարջանման (*Rheum ribes*): Չնայած այս տեսակները հետազոտվող տարածքում մեծ թիվ են կազմում, սակայն Հայաստանում հազվադեպ են հանդիպում:

Վայրի օգտակար բուսատեսակներից տարածքում հանդիպում են՝ Տարկավան սովորական- *Tanacetum vulgare*, Տորոն ներկատու-*Rubia tinctorum*, Կատվախոտ դեղատու-*Valeriana officinalis*, սպանդ սովորական-*Reganum harmala*:

Կենդանական աշխարհ Հետազոտվող տարածքը գտնվում է աղուտային կիսաանապատների գոտում, սակայն շրջապատված է արհեստական ջրամբարների ցանցով, ինչն ապահովում է այս տարածքի կենդանական աշխարհի զգալի բազմազանությունը: Անողնաշար կենդանիներից տարածաշրջանում դիտարկվել են փափկամարմինների հետևյալ տեսակները՝ *Zonitoides nitidus*, *Planorbis planorbis*, *Gyraulus acronicus*, *Pupilla signata*, միջատներից ճպուռների կարգի՝ *Coenagrionidae* և *Libellulidae* ընտանիքների ներկայացուցիչներ: Ողնաշարավորներից դիտարկվել են երկկենցաղների երկու

տեսակներ՝ կանաչ դոդոշ (Bufo /Pseudopedalia/ variabilis) և լճագորտ (Pelophilax ridibundus), որոնք պատկանում են հանրապետության տարածքում լայնորեն տարածված և մեծաթիվ տեսակների թվին:

Տարածաշրջանում հանդիպող կաթնասունների տեսակային կազմում ընդգրկված են՝ Լայնականջ ոզնի *Erinaceus (Hemiechinus) auritus Gmelin*, Սրականջ գիշերային չղջիկ *Myotis blythi Tomes*, Միջերկրածովային չղջիկ *P. (P) kuhli Kuhl*, Փոքր պայտաքիթ *Rhinolophus hipposiderus Bechst*, Աղվես *Vulpes vulpes L.*, Շնագայլ *Canis aureus*, Գայլ *Canis lupus L.*, Ջրասամույր *Lutra lutra, L.*, Եվրոպական նապաստակ *Lepus europaeus Pall.*, Վայրի խոզ *Sus scrofa L.*, Պարսկական ավազամուկ *Meriones persicus Blanf.* Սոխրագույն համստերիկ *Cricetulus migratoris Pall.* և այլն:

Կարմիր գրքում գրանցված տեսակներից տարածքում հանդիպում են՝ Գեղանի կռունկ -*Anthropoides virgo.L.*, Ծովային քարադր-*Charadris alexsarinus L.* Հայկական որոր-*Larus armenicus Buturlin*, Ջրարծիվ-*Pandion haliaetus L.* Սոխրագույն սագ-*Anser anser L.* Կարմիր բադ-*Tadorna ferruginea Pall.* Կանաչ մեղվակեր-*Merops Superciliosus L.* և Ներկարար-*Coracias garrulus L.*:

Կաթնասունների հետևյալ տեսակները նույնպես գրանցված են ՀՀ Կարմիր գրքում՝ Լայնականջ ոզնի *Erinaceus (Hemiechinus) auritus Gmelin*, Խայտաքիս *Vormela peregusna Guldenstaedt*, Դալի ավազամուկ *Meriones dahli Shidl* Փոքր ճագարամուկ *Allactaga elater Liichtenstein*

4. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Գառնի - Երասխ, Գառնի - Ջող արտաքին ջրատարների վերակառուցման և Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան, Բերքանուշ, Դալար, Սրգավան, Շահունյան, Դիմիտրով գյուղերի ջրամատակարարման համակարգերի բարելավման աշխատանքների իրականացման արդյունքում շրջակա միջավայրի և մարդու առողջության վրա ակնկալվում են հետևյալ դրական ազդեցությունները.

- ջրային ռեսուրսների պահպանություն և կայուն օգտագործում,
- խմելու և ոռոգման, կոյուղու կեղտաջրերի խառնման բացառում,
- խմելու ջրում վարակիչ հիվանդությունների հարուցիչների ներթափանցման կանխում, բացառում,
- խմելու ջրի աղտոտման վտանգի նվազում,
- խմելու ջրի բարձր որակի ապահովում,
- բնակչության առողջական վիճակի լավացում,
- ջրակորուստների կրճատում,
- բնակչությանը ջրամատակարարման տևողության ավելացում,
- ջրի հաշվառման համակարգի ներդրում
- ջրի սպառման արդյունավետության բարձրացում:

ՇՄՆԶ-ը բացահայտել է, որ ՀՀ Արարատի մարզի Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան, Բերքանուշ, Դալար, Սրգավան, Շահունյան, Դիմիտրով գյուղական համայնքների ջրամատակարարման համակարգի բարելավման աշխատանքների իրականացման արդյունքում գործունեության համար ընտրված տարածքներում լանդշաֆտի, բուսական ու կենդանական աշխարհի վրա վնասակար ազդեցություններ չեն ակնկալվում:

Հնարավոր բացասական ազդեցությունների առաջացումը հիմնականում պայմանավորված կլիմայի շինարարական աշխատանքների իրականացմամբ: Այդ ազդեցությունները կլինեն փոքրածավալ և կկրեն ժամանակավոր բնույթ: Բացասական

ազդեցությունները կանխարգելելու կամ նվազեցնելու նպատակով մշակվել են մեղմացնող միջոցառումներ, որոնք ներառվել են ՇՄԿՊ-ի մեջ :

ՇՄԿՊ-ը հանդիսանում է մրցութային փաթեթի անբաժանելի մաս: Հիմնվելով ՇՄՆԶ-ի վրա, ակնկալվում են հետևյալ բացասական ազդեցությունները

- Օդի աղտոտում
- Աղմուկ
- Երթևեկելի ու հետիոտն ճանապարհների խաթարում և ծանրաբեռնվածություն
- Հողի էրոզիա և հողատարման պրոցեսներ
- Կենսաբազմազանության վրա ազդեցություններ
- Շրջակա միջավայրի աղտոտում շինարարական և կենցաղային աղբով
- Հողային և ջրային ռեսուրսների աղտոտում վառելանյութով և քսայուղերով
- Ջրային և հողային ռեսուրսների աղտոտում քլորով

Ենթաժրագրի իրականացումը կունենա դրական սոցիալական արդյունքներ: Այն անմիջականորեն կբարելավի ծրագրում ընդգրկված գյուղական համայնքների բնակչության կյանքի որակը՝ ապահովելով կայուն և հուսալի ջրամատակարարում և ջրային ռեսուրսների խնայողաբար օգտագործում՝ մոտ 22831 մարդու համար:

5. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՄԵՂՄԱՑՆՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Գառնի - Երասխ, Գառնի - Ջոդ արտաքին ջրատարների վերակառուցման և Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան, Բերքանուշ, Դալար, Սրգավան, Շահունյան, Դիմիտրով գյուղական համայնքներում ջրամատակարարման ներքին ցանցի բարելավման աշխատանքների հետ կապված շրջակա միջավայրի և մարդկանց առողջության վրա հնարավոր վնասակար ազդեցությունները պայմանավորված են՝ ջրագծերի խրամուղիների, կարգավորիչ և ջրաչափական հանգույցների փոսորակների շինարարական աշխատանքներով:

Հողի էրոզիան և հողատարման պրոցեսները կանխելու նպատակով անհրաժեշտ է՝ ջրագծերի անցկացման թեք տեղանքում իրականացնել թեքությունները պահպանող միջոցառումներ, նվազագույնի հասցնել ջրագծերի խրամուղիների, ինչպես նաև կարգավորիչ ու ջրաչափական հանգույցների համար փոսորակները բաց թողնելու ժամանակահատվածը:

Գետահուններից մոտ հատվածներում հողատարման պրոցեսների կանխման նպատակով պետք է իրականացվեն թեքությունները պահպանող միջոցառումներ:

Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո աշխատանքային տարածքները պետք է վերականգնվեն հետևյալ միջոցառումների իրականացմամբ՝

- շինհրապարակի մաքրում մնացորդային գրունտային զանգվածներից և շինարարական նյութերից,
- բարեկարգ վիճակում գտնվող ասֆալտբետոնե ծածկույթների վերականգնում՝ նույն որակով,
- քայքայված և կիսաքանդ վիճակում գտնվող ասֆալտբետոնե, ինչպես նաև գրունտային ծածկույթով փողոցներում խճի շերտով վերականգնում՝ տոփանումով,

Հողի բերրի շերտի վնասումը, կամ լանդշաֆտի դեգրադացիան կանխելու նպատակով անհրաժեշտ է՝ հողի վերին շերտը պահեստավորել այդ նպատակի համար նախատեսված վայրում, հետագայում օգտագործել տարածքների վերականգնման համար: Շինարարական տարածքը պետք է մաքրվի շինարարական և կենցաղային աղբից և հարթեցվի՝ լանդշաֆտը բերելով նախնական տեսքի:

Կենդանիների սնվելու և տեղաշարժի հետ կապված դժվարությունները, կամ կենդանիներին չվերահսկվող վնասումը կանխելու նպատակով անհրաժեշտ է շինարարական աշխատանքների ընթացքում, արտաքին ջրատարների հատվածներում կենդանիների համար նախատեսել ժամանակավոր անցուղիներ: Իսկ աղմուկի ազդեցության կանխման նպատակով բեռնատարները և սարքավորումները պետք է համալրվեն լրացուցիչ խլացուցիչներով:

Յողային և ջրային ռեսուրսների աղտոտումը առելանյութով և քսայուղերով բացառելու համար անհրաժեշտ է վերջիններս պահեստավորել հողային և ջրային ռեսուրսներից մեկուսացված տարածքներում, հատուկ տարողությունների մեջ: Օգտագործված քսայուղերի հավաքման համար նախատեսել հատուկ տարողությունների օգտագործում, որոնք հետագայում կհեռացվեն հատուկ տեղադրման, կամ վերամշակման համար հատկացված վայրեր:

Շինարարական աղբով և մնացորդային հողային զանգվածով շրջակա տարածքների աղտոտումը կանխելու նպատակով՝ համայնքների ղեկավարների կամ աղբավայրը շահագործողների հետ նախապես կնքված պայմանագրերի համաձայն, դրանք տեղադրել համապատասխան վայրերում:

Ջրային և հողային ռեսուրսների քլորով աղտոտումը բացառելու նպատակով ջրամատակարարման բաշխիչ ցանցի քլորով լվացման և ախտահանման աշխատանքները կազմակերպել համապատասխան հաշվարկների համաձայն: Քլորի հետ աշխատելիս անհրաժեշտ է պահպանել սահմանված տեխնոլոգիական գործընթացները: Խողովակների լվացումից հետո, քլորի արտահոսքը դեպի մակերևութային ջրային օբյեկտ կամ ցամաքային տարածք իրականացնել նախագծով նախատեսված ռեժիմի և հաշվարկի համաձայն:

Ջրի որակի փոփոխություն: Շրջակա միջավայրի մոնիտորինգի իրականացման ընթացքում պետք է սահմանվի հսկողություն՝ ջրի որակի և մնացորդային քլորի մակարդակի նկատմամբ:

Շինարարական աշխատանքների ժամանակ առաջագոյ փոշու ազդեցությունը նվազեցնելու համար պարբերաբար ջրել շինարարության տարածքը,

Աղմուկի ազդեցությունը կանխելու նպատակով մշակել ժամանակացույց, սահմանափակել գիշերային աշխատանքը բնակեցված տարածքներում, խուսափել աղմկահարույց մեքենաների և սարքավորումների օգտագործումից, անհրաժեշտության դեպքում տեղադրել խլացուցիչներ:

Ճանապարհների խաթարման և ծանրաբեռնվածության հետևանքով բնակչությանը պատճառած անհանգստությունը նվազեցնելու նպատակով անհրաժեշտ է տրամադրել սահմանված վայրեր՝ բեռնատար մեքենաների կայանման համար, շինարարությունն իրականացնել ըստ փուլերի, շինարարական աշխատանքների վերաբերյալ համապատասխան տեղեկություններ տրամադրելով բնակչությանը, տեղադրել համապատասխան ճանապարհային նշաններ, շրջանցումներ կամ պատնեշներ:

Շինարարության ժամանակ բնակչությանը և շինարարներին սպառնացող վտանգները կանխելու նպատակով ցանկապատել շինհրապարակը, վերահսկել չլիազորված անձանց մուտքը շինհրապարակ, վտանգավոր տեղերում տեղադրել նախազգուշացնող նշաններ, իրականացնել սարքավորումների պարբերական զննումներ որակավորված աշխատակիցների միջոցով, ինչպես նաև պարբերաբար անվտանգության աուդիտներ, շինարարների համար կազմակերպել առաջին օգնության և անվտանգության դասընթացներ:

Ազդակիր կողմերը և տեղի բնակչությունը պետք է պատշաճ կերպով հանրային խորհրդակցությունների միջոցով իրազեկվեն սպասվելիք աշխատանքների, դրանց ժամանակացույցերի և ՇՄԿՊ-ում ներառված բոլոր միջոցառումների մասին, քանի որ տեղեկատվության պակասը կարող է դժգոհությունների և բողոքների առիթ հանդիսանալ: Ենթաժողովի աշխատանքներին համայնքների մասնակցության ապահովման արդյունքում

հնարավորինս կնվազեցվի շինարարական աշխատանքների պատճառած անհանգստությունը՝ համայնքի հասարակական կյանքին:

Խմելու ջրի որակի փոփոխությունը. Շրջակա միջավայրի մոնիտորինգի պլանը պետք է ներառի նաև հսկողություն ջրի որակի և մնացորդային քլորի մակարդակի նկատմամբ:

Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան, Բերքանուշ, Դալար, Մրգավան, Շահունյան, Դիմիտրով գյուղական համայնքների խմելու ջրի որակը ապահովելու նպատակով ՀՋԿ-ն պետք է իրականանացնի պլանային մոնիտորինգը համայնքները սնող ջրաղբյուրներից՝ ստուգելով Առողջապահության նախարարության կողմից պահանջված բոլոր չափանիշները: Ջրի որակի մոնիտորինգ իրականացվում է նաև Պետական հիգենիկ և հակահամաճարակային տեսչության կողմից, ըստ «Խմելու ջուր: Ջրամատակարարման կենտրոնացված համակարգերի ջրի որակին ներկայացվող պահանջներ: Որակի հսկողություն № 2-III-Ա2-1 սանիտարական կանոններ և նորմեր» (գրանցված է 28.12.2002թ), փաստաթղթի, որով սահմանվում են խմելու ջրի որակին ներկայացվող պահանջները, ինչպես նաև արտադրվող ու բնակավայրերին ջրամատակարարման համակարգերով տրվող խմելու ջրի որակի հսկողության կանոնները:

Քանի որ իրականացվում է խմելու ջրի վարակազերծում քլորով, ապա կարևոր է նաև խմելու ջրում քլորի մնացորդի մոնիտորինգը:

6. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԸ

Առաջարկված մեղմացնող միջոցառումների իրականացման համար կազմակերպչական պարտավորությունները բաշխված են հետևյալ գործակալությունների միջև:

• Իրականացնող գործակալություններ, որոնք պատասխանատու են միջոցառումն իրականացնելու համար:

1. Այս հատուկ առաջադրանքի համար, իրականացնող գործակալությունը նախագծային փուլում (ՀԳՇՆ և ՋԻՆՋ ՍՊԸ-ների ՀՋ-ն) պետք է ապահովի բոլոր անհրաժեշտ համաձայնությունների ու թույլատվությունների ձեռքբերումը համապատասխան պետական կառավարման ու տեղական ինքնակառավարման մարմիններից՝ նախքան շինարարական աշխատանքները մրցութային կարգով բաշխելը:

- բնապահպանական փորձաքննության եզրակացություն (անհրաժեշտության դեպքում),

- պատմա-մշակութային հուշարձանների պահպանության պետական գործակալության համաձայնություն, եթե նախագծով նախատեսվում է վերջիններիս վրա ազդեցություն:

2. Իրականացնող գործակալությունները շինարարության փուլում (շինարարության կապալառուներ) պատասխանատվություն են ստանձնելու ՇՄԿՊ-ով նախատեսված մեղմացման միջոցառումների ֆիզիկական իրականացման, ինչպես նաև շինարարական աշխատանքների կատարման հետ կապված բոլոր թույլատվությունների ու համաձայնությունների ստացման համար: Դրանք են՝

- տեղական ինքնակառավարման մարմիններից թափոնների ու շինարարական աղբի տեղադրման սահմանված վայրերի վերաբերյալ գրավոր համաձայնությունները,

- պատմա-մշակութային հուշարձանների պահպանության պետական գործակալության համաձայնությունը, եթե անսպասելիորեն հայտնաբերվում են պատմամշակութային կամ հնագիտական հուշարձաններ շինարարական աշխատանքների իրականացման ընթացքում:

3. Մինչև շինարարական աշխատանքների սկսելը ADB/PMU-ի կողմից անհրաժեշտության դեպքում պետք է ձեռք բերվեն հետևյալ թույլտվությունները և վկայականները՝

- հողօգտագործման իրավունքի գրանցման վկայական
- անհրաժեշտության դեպքում ջրօգտագործման թույլտվություն:

• Վերահսկող գործակալություններ, որոնք պատասխանատու են վերահսկել իրականացնող միավորներին՝ ապահովելու վերջիններիս կողմից ՇՄԿՊ պլանի միջոցառումների կատարումը:

1. “Հայջրնուղ” ՓԲԸ/ԱԶԲ ԾԿԳ-ի բնապահպանության և անվտանգության մասնագետները պատասխանատու կլինեն ՇՄԿՊ-ով նախատեսված մեղմացնող միջոցառումների իրականացման վերահսկման համար: Նշված մասնագետները պարբերաբար ստուգայցեր կկատարեն շինարարական հրապարակներ, աշխատանքների և ազդեցությունների մեղմացմանն ուղղված համապատասխան միջոցառումների պատշաճ իրականացումը վերահսկելու նպատակով: Այցերի ընթացքում ստուգաթերթիկի միջոցով կվերհանվեն հնարավոր բացթողումները, ինչպես նաև կբացահայտվեն շինարարական կազմակերպության կողմից մեղմացման միջոցառումների իրականացման խախտումները:

“Հայջրնուղ” ՓԲԸ/ ԱԶԲ ԾԿԳ-ն իրավունք ունի նաև պահանջել և ստուգել, թե արդյոք առկա և վավերական (Ժամկետանց չեն) են բոլոր թույլատվությունները, արդյոք շինարարության փուլում հիմնովին կատարվել է ՇՄԿՊ-ն՝ ազդեցությունները մեղմացնող միջոցառումների և մոնիտորինգի մասով, ըստ ԱԶԲ-ի բնապահպանական ուղեցույցների և ըստ ՀՀ բնապահպանական ու սոցիալական օրենսդրության:

2. ՀԳՇՆ և ՋԻՆՋ ՍՊԸ-ների ՀԶ-ի կողմից ևս պետք է իրականացվի մեղմացնող միջոցառումների կատարման վերահսկողություն շինարարական աշխատանքների իրականացման ընթացքում: Բնապահպանության մասնագետը պետք է այցեր կատարի ՇՄԿՊ-ի կատարումը հսկելու նպատակով:

• Պետական մոնիտորինգ իրականացնող գործակալություններ, որոնք պատասխանատու են ՇՄԿՊ-ի իրականացման աստիճանն ու ազդեցությունները մեղմացնող միջոցառումների արդյունավետությունը դիտարկելու և անհրաժեշտության դեպքում, ծրագրի մեջ ճշտումներ մտցնելու համար:

Մոնիտորինգ իրականացնող պետական գործակալություններն են՝

- ՀՀ Բնապահպանության նախարարության Պետական բնապահպանական տեսչությունը,
- ՀՀ Առողջապահության նախարարության Պետական հակահակահամաճարակային տեսչությունը,
- Ահրաժեշտության դեպքում, ՀՀ Մշակույթի նախարարության Պատմամշակութային հուշարձանների պահպանության գործակալությունը
- ՀՀ Տեղական ինքնակառավարման մարմինները
- ՀՀ տրանսպորտի և կապի նախարարությունը

ՇՄԿՊ-ում ընդգրկված բնապահպանական միջոցառումների իրականացման համար նախատեսված ծախսերը ներառված են աշխատանքային նախագծերում:

Բնապահպանական ազդեցությունների համար մեղմացնող միջոցառումների իրականացումը պետք է վերահսկվի շինարարական տեղամասեր պարբերաբար այցերի միջոցով: Այցերի ընթացքում հատուկ մշակված ստուգաթերթիկի օգնությամբ կհայտնաբերվեն բացթողումները և թերությունները:

Մեղմացնող միջոցառումների չիրականացման, կամ խախտման դեպքում նախազգուշացումից հետո, դրան հաջորդող վճարումը կդադարեցվի՝ մինչև խախտման լիովին վերացումը:

7. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՊԼԱՆ

Շրջակա միջավայրի կառավարման պլանը /ՇՄԿՊ/ պետք է հիմնված լինի ենթածրագրի շրջանակում մշակված շրջակա միջավայրի նախնական գննության /ՇՄՆՁ/ արդյունքների հիման վրա և պետք է ներառի համապատասխան մեղմացնող միջոցառումներ:

Շրջակա միջավայրի կառավարման պլանը բաղկացած է երկու բաղադրիչներից.

1. Մեղմացնող միջոցառումներ և վերջիններիս իրականացման համար համակարգային /ինստիտուցիոնալ/ պարտավորություններ

2. Շրջակա միջավայրի մոնիտորինգ

Կապալառուն պարտավոր է խիստ հետևել ՇՄԿՊ-ի մեջ ներառված շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունները մեղմացնող, ինչպես նաև մարդկանց առողջությունը և անվտանգությունը ապահովող միջոցառումների կատարմանը: ՇՄԿՊ-ի մեջ ներառված բոլոր միջոցառումների իրականացման գումարները ներառված են շինարարական աշխատանքների ընդհանուր արժեքի մեջ:

- Ցանկացած միջոցառման խախտումը, որը կարձանագրվի Տեխնիկական Վերահսկիչի կամ Գործատուի կողմից գրավոր տեսքով, կուղարկվի Կապալառուին, որպես նախազգուշացում:

- Մեկ նախազգուշացումից հետո հաջորդ արձանագրված խախտումը կառաջացնի գումարային տուգանքներ ընդհանուր պայամանգրի 0,1 % չափով: Տուգանքը չի ազատում Կապալառուին տվյալ խախտումը վերացնելու պարտադիր պայմանից: Խախտումը պետք է վերացվի 2 աշխատանքային օրվա ընթացքում: Տուգանքի գումարները կպահվեն հաջորդ Կատարողական ակտից, իսկ շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո արձանագրված խախտումների գումարները կպահվեն Երաշխիքային գումարներից:

- 3 արձանագրված խախտումները, որոնք առաջացրել են տուգանքներ կարող են առաջացնել Պայմանագրի միակողմանի լուծում:

Շրջակա միջավայրի կառավարման աղյուսակը ենթածրագրի շրջանակներում ընդգրկված՝ Գառնի - Երասխ, Գառնի - Ջող արտաքին ջրատարների վերակառուցման և Մասիս, Բուրաստան, Ազատավան, Բաղրամյան, Բերքանուշ, Դալար, Մրգավան, Շահունյան գյուղերի համար ներկայացված է Հավելված Ա-ում:

Հավելված Ա

Շրջակա միջավայրի կառավարման աղյուսակ

Աշխատանքները և հնարավոր ազդեցությունը	Առաջարկվող մեղմացնող միջոցառումներ	Սոնիտորինգ	Պատասխանատու մարմիններ
1 Օդի աղտոտում , աղմուկ և երթևեկելի ու հետիոտն ճանապարհների խաթարում և ծանրաբեռնվածություն			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Շինարարական աշխատանքների ժամանակ առաջացող փոշի և աղմուկ 	<ul style="list-style-type: none"> - Ցանկապատել շինհրապարակը, - պարբերաբար ջրել շինհրապարակը և ճանապարհները, - սահմանափակել գիշերային աշխատանքը բնակեցված տարածքներում, - Խուսափել աղմկահարույց մեքենաների և սարքավորումների օգտագործումից, անհրաժեշտության դեպքում տեղադրել խլացուցիչներ, 	<p>Տեղանքի ամենօրյա զննում</p>	<p>Շինարարության կապալարու, Խորհրդատու, ԾԻԳ</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ճանապարհների խաթարման և ծանրաբեռնվածության հետևանքով բնակչությանը պատճառած անհանգստություն 	<ul style="list-style-type: none"> - Տրամադրել բեռնատար մեքենաներին ապահով տարածք, - Կենցաղային աղբը չկուտակել և չայրել շինարարական հրապարակում, - Շինարարությունն իրականացնել ըստ փուլերի և ժամանակացույցի, աշխատանքների վերաբերյալ համապատասխան տեղեկություններ տրամադրելով բնակչությանը - Տեղադրել համապատասխան ճանապարհային նշաններ, շրջանցումներ կամ պատնեշներ, սահմանել մեքենաների կայանման վայրեր - Ապահովել համայնքի մասնակցությունը ենթածրագրի աշխատանքներին, ինչը կնվազեցնի շինարարական աշխատանքների պատճառած անհանգստությունը համայնքի հասարակական կյանքին: 	<p>Տեղանքի ամենօրյա զննում</p>	<p>Շինարարության կապալարու, Խորհրդատու, ԾԻԳ, ՏԻՄ</p>
2 Շրջակա միջավայրի խաթարում և աղտոտում			

<p>▪ Հողի էրոզիա և հողատարում</p>	<p>- Ջրագծերի անցկացման թեք տեղանքում իրականացնել թեքությունները պահպանող միջոցառումներ՝ կանխելու համար հողի էրոզիան և հողատարման պրոցեսները, - Նվազագույնի հասցնել ջրագծերի խրամուղիները, ինչպես նաև կարգավորիչ ու ջրաչափական հանգույցների համար փոսորակները բաց թողնելու ժամանակահատվածը,</p>	<p>Շինարարության և պայմանագրի տեխսպասարկման փուլերի ամենօրյա զննում</p>	<p>Շինարարության կապալարու, Խորհրդատու, ԾԻԳ,</p>
<p>▪ հողի բերրի շերտի վնասում, կամ լանդշաֆտի դեգրադացիա</p>	<p>- հողի բերրի շերտը պահեստավորել այդ նպատակի համար նախատեսված վայրում, հետագայում օգտագործել տարածքների վերականգնման նպատակով, - աշխատանքների ավարտից հետո մաքրել տարածքը, հարթեցնել, լանդշաֆտը բերել նախնական տեսքի</p>		<p>Շինարարության կապալարու, Խորհրդատու, ԾԻԳ, ՏԻՄ</p>
<p>▪ կենդանիներին չվերահսկվող վնասում, կամ անհանգստության պատճառում</p>	<p>- արտաքին ջրատարների հատվածներում, շինարարության ընթացքում կենդանիների համար նախատեսել ժամանակավոր անցուղիներ - աղմուկի ազդեցության կանխման նպատակով բեռնատարները և սարքավորումները համալրել լրացուցիչ խլացուցիչներով:</p>		<p>Շինարարության կապալարու, Խորհրդատու, ԾԻԳ</p>
<p>▪ Շրջակա տարածքի աղտոտում շինարարական աղբով</p>	<p>- համայնքների ղեկավարների կամ աղբավայրը շահագործողների հետ նախապես կնքված պայմանագրերի համաձայն, շինարարական աղբը տեղադրել համապատասխան վայրերում, շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո հնարավորինս սեղմ ժամկետներում վերանորոգել վնասված մակերեսներն ըստ նախագծի,</p>	<p>Շինարարական աշխատանքների իրականացնելուց հետո պահանջվող միջոցառումների իրականացման հսկում</p>	<p>Շինարարության կապալարու, Խորհրդատու, ԾԻԳ, ՏԻՄ</p>
<p>▪ Հողային և ջրային ռեսուրսների աղտոտում վառելանյութով և քսայուղերով</p>	<p>- Պահեստավորել վառելանյութերը և քսայուղերը մեկուսացված մակերեսի վրա՝ հողային և ջրային ռեսուրսներից հեռու տարածքներում, - Օգտագործված քսայուղերի</p>	<p>Շինարարական հրապարակի ամենօրյա զննում</p>	<p>Շինարարության կապալարու, Խորհրդատու, ԾԻԳ,</p>

	հավաքման համար նախատեսել հատուկ տարողությունների օգտագործում, որոնք կահավորված կլինեն հոսակորուստների հավաքման համակարգով		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ջրային և հողային ռեսուրսների աղտոտում քլորով 	<ul style="list-style-type: none"> - Ջրամատակարարման բաշխիչ ցանցը քլորով լվանալու և ախտահանելու աշխատանքների կազմակերպում՝ համաձայն համապատասխան հաշվարկների և տեխնոլոգիական պայմանների - Խողովակների լվացումից հետո քլորի դեպի մակեևութային ջրային օբյեկտ կամ ցամաքային տարածք արտահոսքի իրականացում ըստ սահմանված կարգի և հաշվարկների: - 	Շինարարական աշխատանքների իրականացնելուց հետո պահանջվող միջոցառումների իրականացման հսկում	Շինարարության կապալարու, Խորհրդատու, ԾԻԳ,
3. Առողջապահություն և անվտանգություն			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Բնակչությանը և շինարարներին սպառնացող վտանգներ 	<ul style="list-style-type: none"> - Ցանկապատել շինհրապարակը, - Վերահսկել չլիազորված անձանց մուտքը շինհրապարակ, - Վտանգավոր տեղերում տեղադրել նախազգուշացնող նշաններ, - Իրականացնել սարքավորումների պարբերական զնումներ որակավորված աշխատակիցների միջոցով, ինչպես նաև պարբերաբար անվտանգության աուդիտներ, - Շինարարների համար կազմակերպել առաջին օգնության և անվտանգության դասընթացներ: 	Շինարարության փուլերի ամենօրյա զննում: Պատահարների հաշվետվությունների և բողոքների ամսական զննում:	Շինարարության կապալարու, Խորհրդատու, ԾԻԳ, Բնակիչներ

Ղաշտային այցերի ստուգաթերթիկ

Ընդհանուր տեղեկատվություն	Ամիս/ ամսաթիվ			
	Ենթաժողով			
	Տեղակայում			
	Շինարարական կազմակերպություն			
	Մարզ			
<u>Նախագծում</u>				
Անհրաժեշտ քույլտվություններ	բնապահպանական փորձ. եզրակացություն	Այո	Ոչ	Ո/Կ
	հողահատկացման գրավոր համաձայնություն	Այո	Ոչ	Ո/Կ
	պատմամշակութային փորձաքննության եզրակացություն	Այո	Ոչ	Ո/Կ
<u>Շինարարություն</u>				
Անհրաժեշտ քույլտվություններ	շին. թափոնների տեղադրման գրավոր համաձայնություն	Այո	Ոչ	Ո/Կ
	անսպասելիորեն հայտնաբերման դեպքում պատմամշակ. համաձայնություն	Այո	Ոչ	Ո/Կ
<u>Հասարակության իրազեկում</u>				
	շին. աշխատանքների վերաբերյալ բնակչության համապատասխան իրազեկում համաձայն նախագծի	Այո	Ոչ	Ո/Կ
	համայնքի մասնակցություն շինարարական աշխատանքներին համաձայն նախագծի	Այո	Ոչ	Ո/Կ
<u>Անվտանգություն</u>				
Բանվորների անվտանգություն	բանվորների անվտանգության հանդերձանքի առկայություն /ականջակալեր, շնչադիմակ	Այո	Ոչ	Ո/Կ
	շինարարության մեջ ներառված տեխնիկական միջոցների պարբերական զննումներ՝ անվտանգությունն ապահովելու նպատակով	Այո	Ոչ	Ո/Կ

Բնակչության անվտանգություն	Երթևեկության սահմանափակման կամ խախտման ժամանակ համապատասխան ճանապարհային նշանների կամ պատնեշների տեղադրում, շրջանցի կազմակերպում	Այո	Ոչ	Ո/Կ
<u>Շինարարության իրականացման ժամանակ մեղմացնող միջոցառումներ</u>				
Շին. հրապարակի/ տեղանքի շահագործում	Շին հրապարակի / տեղանքի պարբերաբար ջրում	Այո	Ոչ	Ո/Կ
	Մեքենաների համար ապահով տարածքի առկայություն շին. հրապարակում	Այո	Ոչ	Ո/Կ
	Յուղերի և քուկների համապատասխան պահեստների առկայություն շին. հրապարակում	Այո	Ոչ	Ո/Կ
<u>Օդի ժամանակավոր աղտոտում</u>				
	շինանյութ տեղափոխող բեռնատարների վրա ծածկի օգտագործում	Այո	Ոչ	Ո/Կ
	շինարարության տարածքի խոնավեցում ջրի շիթով	Այո	Ոչ	Ո/Կ
<u>Յոդի էրոզիա</u>				
	զառիվար տեղերում հողի էրոզիայի կանխարգելման միջոցառումների իրականացում ըստ նախագծի	Այո	Ոչ	Ո/Կ
	փոսորակների ժամանակին հետլիցք	Այո	Ոչ	Ո/Կ
	շին. աշխատանքների ավարտից հետո վնասված մակերեսների վերանորոգում ըստ նախագծի	Այո	Ոչ	Ո/Կ
<u>Ջրի աղտոտում</u>				
	ջրի աղտոտում քսանյութերով և վառելանյութերով	Այո	Ոչ	Ո/Կ
	խողովակների լվացումից հետո քլորի արտահոսք համապատասխան նախագծով նախատեսված ռեժիմի և հաշվարկի	Այո	Ոչ	Ո/Կ
<u>Աղմուկ բնակավայրերի տարածքին մոտ</u>				
	աշխատանքների իրականացում սահմանված աշխատանքային ժամերին, հակառակ դեպքում սահմանված կարգով	Այո	Ոչ	Ո/Կ

Շինարարական և կենցաղային թափոնների տեղադրում				
	շինարարական և կենցաղային աղբի տեղափոխում և տեղադրում համայնքի համապատասխան աղբավայրում	Այո	Ոչ	Ո/Կ
Շահագործում				
Խմելու ջրի աղտոտում	Մնացորդային քլորի քանակի համապատասխանում խմելու որակի ջրի նորմերին	Այո	Ոչ	Ո/Կ